A Cartagena es parlava català

Autor:
Data de publicació: 01-11-2017

Va ser descobert fa uns anys per l'historiador Cartagenero Alfonso Grandal. Va ser ell qui va revelar un fet lingüístic sorprenent: i no va ser altre que a Cartagena es parlés català durant 300 anys, de l'any 1300 al 1600.

I així, el cartagener "no come guisantes ni judías verdes ni alcaparras": menja pésoles,bajocas i tápenas,que provenen del valencià o del català. El vent del sud-oest és el lebeche, i si és del sud-est és el jaloque, i el tro és un llamp, i les paraules originals catalanes de les quals deriven són llebeig, xaloc i llamp.

És el títol de l'article del nostre columnista dilluns, l'historiador José Ibarra que recorda que a Cartagena català es va parlar durant tres-cents anys

Miquel Meroño

Cartagena

01/11/2017 - 08:53 CET

Va ser descobert fa uns anys per l'historiador Cartagener Alfonso Grandal. Va ser ell qui va revelar un fet lingüístic sorprenent: i no fou altre que a Cartagena es parlés català durant 300 anys, de l'any 1300 al 1600.

I així, una cartagenera "no come guisantes ni judías verdes ni alcaparras": menja pésoles, bajocas i tápenas, que provenen del valencià o del català. El vent del sud-oest és el lebeche, i si és del sud-est és el jaloque, i el tro és un llamp, i les paraules originals catalanes de les quals deriven són llebeig, xaloc i llamp.

És el títol de l'article del nostre columnista, l'historiador José Ibarra que recorda que a Cartagena el català es va parlar durant tres-cents anys

Ajuntament de Cartagena

Múrcia.

Espolsar, bajocas, pésoles, albercoques, boria.. Us sonen aquestes paraules? Aquestes i algunes més que nosaltres estem acostumats a utilitzar en el llenguatge col·loquial de la nostra vida quotidiana, i potser tenim la percepció que són paraules endèmiques de la nostra Regió. Però, sorpresa. Gran part del vocabulari que forma el Dialecte de Múrcia deriva de la influència de la llengua catalana.

Es parla català a Múrcia? A part de l'afegit que algunes persones encara es comuniquen en la variant valenciana a la regió murciana del Carxè, la presència del català a la Regió de Múrcia està subjacent en les paraules més quotidianes. Tots els dialectes són el resultat de l'evolució històrica, i haurien de tornar a la conquesta de la taifa de Múrcia per Jaume I d'Aragó (en comptes del rei castellà per excel·lència, Alfons X el Savi) el 1265-66.

Els catalans van portar la seva llengua i van deixar un llegat que encara perdura: carrycot, calentor, jetazo, pebre, pinatar o un dels plats murcians més representatius, el zarangollo. A més a més, es deu a ells l'ús del sufix –ico tan característic de la nostra comarca. Però, hem de tenir en compte que la majoria d'aquests repobladors que van arribar a Múrcia de la Corona Catalano-Aragonesa eren catalans, de manera que el català fins i tot es va convertir en una llengua única en alguns pobles i també en els barris extramurs de Múrcia, Lorca i Cartagena.

El distingit escriptor de la Corona Catalano-Aragonesa, Ramón Muntaner, va arribar a declarar que "a la ciutat de Múrcia i al seu regne es parla lo pus bell català del món". I aquests termes catalans encara sonen a la terra del Segura: solaje (solatge), espolsar (pols), flamará (flama), llanda, pésol, bufar, bambolla, bulle (toro), ca (curt referent a casa també utilitzat en el discurs de Múrcia), charreta (xarreta, xarradeta), cucar (cuc), embozar (enbossar)... A més a més, el llegat del skeo a la Vega Baixa (sud d'Alacant que també adopta el dialecte murcià) i en algunes zones del Camp de Cartagena també deriven de l'ús antic del català, al qual s'afegeixen els diminutius en –ete/a.

De fet, Justo García Soriano al llibre "vocabulario del dialecto murciano" va assenyalar que "gairebé la meitat del peculiar lèxic de la regió és d'origen català". Per si fos poc, molts dels termes adquirits al català són essencials per entendre l'Horta de Múrcia, com: l'Espartà, la Boria, l'Olivera, el Fangue, la paleta, l'speck o els abercoques. I, encara més, les poblacions i els accidents geogràfics de la Regió de Múrcia porten el nom de les paraules catalanes, és el cas d'Isla Grosa, Calnegre, Calblanque o Calarreona.

Molts dels termes esmentats han estat acceptats per la Reial Acadèmia Espanyola de la Llengua com a murcianismes, potser per l'ús generalitzat d'ells en el nostre dialecte. No obstant això, ja sabem que és realment degut a la postura que les repoblacions catalanes van deixar després de la conquesta del Regne per Jaume I. Una altra prova contundent del pes català a la Regió és la llista de cognoms d'origen català que han deixat en aquesta terra. Segons els historiadors, més del 40% dels habitants del 'Repartimiento de Murcia' després de la conquesta van venir d'allà i només un 20% eren castellans.

Així, Pujante, Guirao, Guillamón, Durante, Reverte, Riquelme, Puche, Capel, Cerdán, Arnao, Noguera, Meseguer, Miralles, Ballester, Soler, Viudes... Són alguns dels cognoms comuns a la Regió i que demostren el passat català. De vegades, lluny de les diferències que estan obsessionades amb marcar o distingir-nos, mantenim menys diferències de les que pensem i oblidem que moltes de les petites coses que ja hem assimilat provenen d'un passat comú.

I així, el cartagenero no menja "ni guisantes.. ni judías verdes.. ni alcaparras": menja pésoles, bajocas i tápenas, que provenen del valencià o del català. El vent del sud-oest és el lebeche, i si és del sud-est és el jaloque, i el tro és un llamp, i les paraules originals catalanes de les quals deriven són llebeig, xaloc i llamp.

Aquí podeu llegir l'article complet de José Ibarra

Va ser descobert fa uns anys per l'historiador Cartagenero Alfonso Grandal. Va ser ell qui va revelar un fet lingüístic sorprenent: i no va ser altre que a Cartagena es parlés català durant 300 anys, de l'any 1300 al 1600. Està a punt de recordar ara com estan les relacions enfadades amb els nostres compatriotes catalans i, ho dic amb dolor, ara que trobo molt odi per Catalunya i el català en moltes converses que escolto a Cartagena.

Aquell cartagenero que corre contra els catalans en general, ha de saber que tot i que la reconquesta de les nostres terres va ser assenyalada pel rei castellà Alfons X el Savi allà a finals del segle XIII, en realitat tota la comarca es va repoblar amb gent de la corona d'Aragó, és a dir: catalans, aragonesos, mallorquins i valencians que ens van deixar aquí la seva llengua i amb les seves boniques paraules que els Cartageneros encara heretaven quatre-cents anys després sense saber-ho. , de fet, són paraules catalanes.

I així, el cartagenero no menja pèsols ni mongetes verdes ni tàperes: menja pésoles, baixos i tápenas, que provenen del valencià o del català. El vent del sud-oest és el lebeche, i si és del sud-est és el jaloque, i el tro és un llamp, i les paraules originals catalanes de les quals deriven són llebeig, xaloc i llamp.

Aquest cartagenero segur que s'ha banyat alguna vegada a Cala Reona i Calblanque, ha vist l'illa Grosa o la Perdiguera i s'ha assegut a l'ombra d'un club i si no fos pel català hauria estat cala Redonda, Cala Blanca, Isla Gorda, Isla Perdicera i algarrobo. Les muntanyes Cartageneros no tenen boira; tenen una boria més catalana que tota la família Pujol, tot i que si el núvol és pols o terra llavors serà una polsaguera. En algunes famílies de Cartagena l'àvia és la yaya i què dir sobre els diminutius catalans tendres acabats en -eta com cartageneros com serreta, replaceta, pareta...

El cartagenero no s'asseu en un sofà: s'esclafa en ell, com a Tarragona. I a Cartagena la Mare de Déu de Rosell va ser derrotada i a prop hi ha llocs com El Carmolí, los Esculls, El Faralló, les salines de Rasall i Calnegre, tots ells llocs plens de belles eles catalans. I el fange cartagenero és el fang català, i si a Cartagena un comença a arreglar una cosa que no sap bé és un maniphasero, que si s'esclafa, no aconseguirà un blíster, sinó un bufó, i tots sabem que si diem llegir fora de Cartagena per referir-se a una prestatgeria, no ens entenen, perquè no saben a Castella que ve de la lleixa catalana, i així surt a tot arreu l'antiga llengua catalana en la llengua actual de la nostra regió. Per no parlar dels molts cognoms catalans que omplen la nomenclatura cartagenera: Ros, Puche, Sabater, Ferrer, Conesa, Ballester, Mercadal, Vilallonga, Berenguer, Ardil...

José Ibarra: Aquesta curiositat històrica i lingüística no porta a cap lloc concret, però si aconseguim rebaixar una mica la tensió d'aquests dies, haurà valgut la pena. I no perquè ningú vulgui que la nostra terra sigui part d'aquells països catalans, als quals òbviament no pertanyem, sinó perquè sempre val la pena recordar els nostres orígens, fins i tot acostar-nos i deixar d'odiar-nos els uns als altres, no ho creieu?